

OMVÄRLDSSPANING

november 2015

BARN- OCH UNGDOMSFÖRVALTNINGEN

Regering och riksdag	3
Nationellt kompetensteam - konsultativt stöd	3
Våga se - En vägledning för stöd, vård och skydd av flickor och kvinnor som är eller riskerar att bli könsstympade	3
Riksdagen slopar det kommunala vårdnadsbidraget	4
Höjd skolschablon till kommunerna för asylsökande barn med 50 procent	4
Högre löner för lärare i skolor med svåra förutsättningar	4
Stärkt statligt ansvar för skolor med tuffa förutsättningar	4
Myndigheter	5
Lärarkyrkans attraktivitet i fokus i förlängt läraravtal	5
Vad innebär läraryrket egentligen?	6
Bedömningsstöd i matematik	6
Bättre betyg för skolan i årets kvalitetsmätning	6
Statens medieråd Hemsidan	7
Skolverket har samlat allt under en startsida: Nyanlända elevers lärande – stöd och regler	7
Lämna synpunkter på förslag på kunskapskrav i läsförståelse i årskurs 1	9
Sök bidrag för att rusta upp era skollokaler	10
Allmänna råd om utbildning för nyanlända elever ute på remiss.	10
Förslag till nya allmänna råd	10
Bristande städning och ventilation i många skolor	10
Forskning	11
Kommuner hindrar rektorers utvecklingsarbete	11
Ta till vara mångfalden i förskolan	12
Pekplattor extra bra för flerspråkiga förskolebarn	12
Övrigt	13
HBTQ normer och makt – nytt material	13
Ett delat land – framtidens skugga i Sverige	13
Skolans arbete mot droger är verkningslöst	13
Modellen fick frånvaron i klassen att minska	14
Nyanlända lärare resurs i klassrummet	14
Kraven på utbildning stressar skollära	14
Elevhälsan agerar räddningstjänst	16
Raster ska vara både roliga och trygga.	18
Nu kan dina elever bli energihjältar!	18
Det är aldrig fel på barnen!	18

Regering och riksdag

Nationellt kompetensteam - konsultativt stöd Regeringskansliet 2015-11-18

Regeringen har gett Länsstyrelsen Östergötland i uppdrag (U2013/5290/JÄM) att utveckla ett nationellt Kompetensteam. Det nationella Kompetensteamet ska samordna och stödja arbetet mot tvångs- och barnäktenskap, liksom mot hedersrelaterat våld och förtryck. De som ingår i Kompetensteamet kommer bland annat från Länsstyrelsen Östergötland, Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg, HRV-strateger och socialsekreterare.

Våga se - En vägledning för stöd, vård och skydd av flickor och kvinnor som är eller riskerar att bli könsstympade 2015-11-18

Denna vägledning har tagits fram inom ramen för Länsstyrelsen Östergötlands regeringsuppdrag (U2013/292/JÄM) om att ta fram ett vägledande material om könsstympning av flickor och kvinnor. I uppdraget ingår att ta reda på hur myndigheter och verksamheter idag arbetar med frågan om könsstympning. Utifrån det presenteras förslag på hur verksamheter och myndigheter kan arbeta förebyggande och hur de kan arbeta med skydd och stöd i ärenden, där det finns oro att en flicka eller kvinna riskerar att könsstympas eller där en flicka eller kvinna redan har utsatts för könsstympning. Länsstyrelsen har även samlat in kunskap från andra länder om liknande arbete.

Chefer inom offentlig sektor måste se till att ansvariga aktörer får utbildning, så att bemötandet präglas av professionalitet, med utgångspunkt i barnets behov.

Lika viktigt är det att tydligt informera vårdnadshavare och barn om att hjälp finns att få. Vi måste se till att vårdnadshavare söker den hjälp som deras barn är i behov av, för att i så stor utsträckning som möjligt lindra det lidandet som kan vara en konsekvens av könsstympningen för många drabbade barn.

Yrkesverksamma måste uppmärksamma yngre syskons situation för att göra allt som står i deras makt för att förhindra att denna typ av övergrepp, som är allvarlig misshandel och innebär kränkning av barn, inte ska ske i Sverige.

De måste anmäla de fall där man misstänker att könsstympning har skett i Sverige, för att visa på att den lag som stiftades 1982 inte är tomma ord, utan blir till skydd och stöd för flickorna, som riskerar att utsättas, eller som har utsatts efter anknytning till Sverige.

För i grund och botten handlar detta om att göra barn till barn, men barns rättigheter blir endast levande om vi vuxna tar ansvar för dem. Lagen ska utgöra ett skydd för individen. Ett liv fritt från våld och förtryck, är en mänsklig rättighet.

Vi måste göra allt för att tystnaden aldrig mer får infinna sig, vi måste göra allt för att bryta att dessa övergrepp sker mot våra små flickor och vi måste göra allt för att de vårdnadshavare som utsatt sina barn för detta tidigare, söker hjälp och ser till att flickorna och kvinnorna får den vård och det stöd de har rätt till och behov av.

Här du kan hämta [Vägledningen Våga se](#)

Riksdagen slopar det kommunala vårdnadsbidraget Sveriges riksdag 2015-11-18

Riksdagen beslutade att säga ja till regeringens förslag om att avskaffa det kommunala vårdnadsbidraget. Det innebär att lagen om kommunalt vårdnadsbidrag slutar att gälla den 1 februari 2016. Övriga lagar som berör det kommunala vårdnadsbidraget ändras. Läs nyheten från [riksdagen](#)

Höjd skolschablon till kommunerna för asylsökande barn med 50 procent Regeringens hemsida

De kommuner som tar emot asylsökande elever behöver få ett utökat ekonomiskt stöd för att bättre kunna erbjuda en god utbildning till dessa elever. Regeringen föreslår därför att schablonersättningen till kommuner för asylsökande barns skolgång och förskola höjs med 50 procent. Detta innebär en väsentlig förbättring av kommunernas förutsättningar att ordna ett bra mottagande inom skolväsendet. Satsningen föreslås uppgå till 393 miljoner kr. 2016, 291 miljoner kr. 2017, 243 miljoner kr. 2018 och 224 miljoner kr. 2019.

Högre löner för lärare i skolor med svåra förutsättningar Regeringens hemsida

Regeringen avsätter 1,5 miljarder från höstterminen 2016 och därefter 3 miljarder årligen för höjda lärarlöner inom Lärarlönelyftet. Utöver Lärarlönelyftet gör regeringen en särskild investering för att attrahera de bästa lärarna till skolorna med låga studieresultat och svåra förutsättningar och avsätter ytterligare resurser till högre löner för dessa lärare. Inom ramen för statsbidraget för karriärtjänster har tidigare särskilda medel avsatts för statsbidrag för skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare i utanförskapsområden. Regeringen vill utveckla satsningen på karriärtjänster så att fler skolor som är i behov av särskilda utvecklingsinsatser ska få ta del av medel för höjda lärarlöner. Kostnaden för satsningen på högre löner föreslås uppgå till 50 miljoner kronor för 2016 och beräknas till 50 miljoner kronor per år från och med 2017 och finansieras inom ramen för satsningen på samverkan för bästa skola.

Stärkt statligt ansvar för skolor med tuffa förutsättningar Regeringens hemsida

Staten behöver ta större ansvar för att höja resultaten i skolor med låga studieresultat och svåra förutsättningar. Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att sluta överenskommelser med huvudmän för att genomföra insatser på skolor med låga kunskapsresultat och särskilt tuffa förutsättningar, och som har eller bedöms få svåra förutsättningar att förbättra sina resultat på egen hand.

Bedömningen av vilka skolor som ska prioriteras ska främst baseras på underlag från Skolinspektionen. Skolverket ska utifrån dessa underlag identifiera relevanta utvecklingsområden och i samverkan med varje berörd huvudman identifiera insatser som kan

stärka huvudmännens förmåga att planera, följa upp och utveckla utbildningen så att kunskapsresultaten i de utvalda skolorna ökar och likvärdigheten inom och mellan skolorna höjs.

Myndigheter

Läraryrkets attraktivitet i fokus i förlängt läraravtal SKL 2015-11-19

SKL, Pacta, Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund kom igår överens om ett förlängt kollektivavtal. Avtalet tar sikte på förbättrade resultat i skolan och ökad attraktivitet för läraryrket. Avtalet är tvåårigt och innehåller precis som tidigare inte några garanterade nivåer för löneutfallet. Parterna är överens om att huvudmännen har ett stort ansvar för att de senaste årens positiva utveckling fortsätter.

Avtalet pekar ut ett flertal områden där parterna ska samarbeta under avtalsperioden. Det handlar om att förbättra lärarnas arbetsmiljö, fortsätta utveckla lärarnas karriärmöjligheter, bidra till kopplingen mellan lön och resultatutveckling och hjälpa huvudmännen att dra nytta av erfarenheter och forskning inom skolområdet.

SKL och lärarorganisationerna ska både föreslå utveckling av lagstiftningen och stimulera de kommunala huvudmännen att arbeta tillsammans med lokala fackliga företrädare för att förbättra resultaten och göra läraryrket mer attraktivt.

– Vi behöver mer av gemensamma ansträngningar för att förbättra läraryrkets attraktivitet, elevernas resultat och lärares löne- och karriärutveckling. Det här avtalet skapar goda förutsättningar i det fortsatta arbetet. Vi ser överenskommelsen som ett kvitto på att de satsningar som kommunerna gjort de senaste åren har varit positiva, säger Heléne Fritzon, ordförande i SKL:s förhandlingsdelegation.

– Med det här avtalet kan vi fortsätta den helt nödvändiga uppvärderingen av läraryrket. Som Sveriges största lärararbetsgivare har kommunerna ett avgörande ansvar för läraryrkets attraktivitet och därigenom stärkt resultatutveckling. Höjda löner och minskad arbetsbelastning måste vara fokus. Det lägger det här avtalet grunden för säger Johanna Jaara Åstrand, ordförande för Lärarförbundet.

– Vi är en bit på väg, men det återstår ännu mycket att göra. Vi förlänger avtalet, med en rad inskräpningar. Lärarnas arbetsbelastning måste hanteras för att vi ska kunna bli helt nöjda. Parternas arbete med Arbetsmiljöverkets nya föreskrift kan bidra till förbättringar, säger Bo Jansson, ordförande för Lärarnas Riksförbund.

– Jag är övertygad om att alla skolor får problem om de inte sköter lönesättningen så att de kan behålla sina lärare. En förutsättning för bättre elevresultat är att det finns välutbildade och rätt betalda lärare som har tillräckligt med tid för varje elev i landets alla skolor, avslutar Bo Jansson.

Överenskommelsen bygger vidare på det avtal som SKL, Pacta och lärarorganisationerna tecknade 2012, träder i kraft den 16 november och löper ut den 31 mars 2018.

Avtalet innebär också bland annat att SKL, Pacta och lärarorganisationerna tillsammans ska:

- Arbeta för att utveckla karriärstegsreformen, både genom egna insatser och genom förslag till utveckling av lagstiftningen.
- Se över introduktionsperiod och mentorskap för nyutexaminerade lärare.
- Arbeta för att nyanlända barn och elever får sina rättigheter och behov tillgodosedda och att nyanlända lärares kompetens tas tillvara bland annat inom ramen för det pågående arbetet med snabbspår.
- Arbeta för att förbättra lärarnas Arbetsmiljö. Bland annat genom ett nytt stödmaterial anpassat för skolans verksamhet. Överenskommelsen bygger vidare på det avtal som SKL och lärarorganisationerna tecknade 2012, träder i kraft den 16 november och löper ut den 31 mars 2018.

Vad innebär läraryrket egentligen?

I en serie kortfilmer kastas tre oerfarna unga personer in i läraryrket med hjälp av några av landets vassaste pedagoger. Kommer de bli avskräckta eller att älska det. Se lärarkandidaterna: <http://fordetvidare.se/http://fordetvidare.se/> På Skolverkets hemsida finns mycket bra information i deras Lärarkampanj.

Bedömningsstöd i matematik Skolverket 2015-10-27

Läs- och skrivutveckling & taluppfattning i årskurs 1-3

Nu finns två bedömningsstöd för att du lättare ska kunna följa upp elevers kunskaper i årskurs 1-3. Bedömningsstöden kan användas redan från årskurs 1 för att tidigt identifiera elever som riskerar att få eller som redan har svårigheter inom läs- och skrivutvecklingen eller i taluppfattningen inom matematik. Du kan även se när en elev kommit längre i sin kunskapsutveckling och behöver ytterligare stimulans.

I den här filmen får du en introduktion till bedömningsstödet i taluppfattning inom matematik. Du får även träffa två lärare som använt materialet med sina elever. [Läs mer](#)

Bättre betyg för skolan i årets kvalitetsmätning SKL 2015-11-03

Majoriteten av verksamheterna inom kommuner och landsting får höga betyg av invånarna, visar Svenskt Kvalitetsindex. Förskolan får toppbetyg och fler är nöjda med sjukvården och grundskolan.

Varje år mäter Svenskt Kvalitetsindex (SKI) invånarnas nöjdhet med samhällsservicen inom kommuner och landsting. Två tredjedelar av de 18 områden som undersökts får bra betyg och de områden som ökar mest jämfört med förra året är vatten och avlopp, grundskola och sjukvård.

Skolan, från förskola till gymnasieskola, når goda eller mycket goda betyg. Även lojaliteten hos elever och föräldrar är hög, 7 av 10 anger att det är mycket troligt att de skulle

rekommendera sin grund- eller gymnasieskola till andra. Det är glädjande att se att nöjdheten med grundskolan stigit från föregående år. Det visar att medlemmarna arbetar med rätt saker och motsäger den trista bild som stundom dominerar i medierna. Det är viktigt att den positiva bilden av skolan som elever och föräldrar vittnar om tillåts att få komma fram, säger Håkan Sörman, vd på SKL.

Statens medieråd Hemsidan

Människan online, Källkritik - vem, vad, varför? Juridik - vad gäller online?

Barn och unga lever stora delar av sina sociala liv på nätet. Sociala medier och spel är bland de mest populära fritidssysselsättningarna för flickor och pojkar i de tidiga tonåren. Barn och unga blir dessutom duktiga på att anpassa sitt språk efter olika situationer och medieplattformar.

Att hitta relevant information har blivit en utmaning för dagens medieanvändare. Samtidigt som vi har tillgång till större mängder information än någonsin tidigare är också mycket av denna information vinklad eller felaktig. Ibland handlar det om omedveten ryktesspridning, ibland om bedräglig marknadsföring och ibland om politiskt motiverad desinformation.

Medier då och nu MIK för mig [Läs mer](#)

Skolverket har samlat allt under en startsida: Nyanlända elevers lärande – stöd och regler Skolverket 2011-11-10

För huvudman och rektor

[Gå till sida med samlad information för dig som är huvudman eller rektor](#)

Hur snabbt måste kommunen ordna skolgång för nyanlända?

Barn och ungdomar ska enligt skolförfattningarna tas emot i verksamheten så snart det är lämpligt med hänsyn till deras personliga förhållanden. Av bestämmelserna framgår även att mottagandet bör ske senast en månad efter ankomsten. Det innebär att kommunerna behöver sträva efter att erbjuda skolgång inom en månad, men i de fall då det inte är möjligt, om det t.ex. kommer många nyanlända till kommunen på kort tid, får det ta längre tid. Det är dock viktigt att kommunerna fortsätter att planera och arbeta för att eleverna ska tas emot i verksamheten så fort det går.

Utbildning i svenska för invandrare

Vad gäller nyanlända vuxna och ungdomar från och med andra kalenderhalvåret då de fyller 16 år, ska hemkommunen erbjuda utbildning i svenska för invandrare till dem som har rätt till sådan utbildning. Asylsökande har inte rätt till utbildning i svenska för invandrare.

Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt efter det att en rätt till utbildning i svenska för invandrare inträtt. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader. Det får alltså ta längre tid än tre månader att ordna utbildning om det finns särskilda skäl. Ett sådant skäl skulle kunna vara att en kommun tar emot många nyanlända personer på kort tid.

[Att bana väg för nyanländas lärande- mottagande och skolgång, pdf](#)

Asylsökande barn och ungdomar

Alla barn som söker asyl i Sverige har rätt att gå i skolan från terminen då de fyller sex år. Rätt till utbildning gäller i förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, och fritidshem. Rätt till utbildning inom gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan gäller om studierna påbörjas innan eleven fyllt 18 år. Om den asylsökande har fyllt 18 år har han eller hon rätt att avsluta sin utbildning. Asylsökande barn har även rätt till skolskjuts.

Rätt till modersmålsundervisning

Flerspråkiga barn i förskolan och förskoleklassen ska ha möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan har om vissa förutsättningar är uppfyllda rätt till modersmålsundervisning. Elever, som tillhör någon av de nationella minoriteterna, har utökad rätt till modersmålsundervisning. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

[Modersmål](#)

Rätt till extra anpassningar och särskilt stöd

Om eleven har behov av särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram upprättas. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas (3 kap. 8 § och 9 § skollagen). Studiehandledning på modersmål och anpassad studiegång är två exempel på åtgärder.

Ensamkommande

Ett ensamkommande barn eller ungdom är en person som är under 18 år och som vid ankomsten till Sverige saknar vårdnadshavare. För att barnen och eleverna ska få en helhet kring sin utbildning, hälso- och sjukvård och sitt boende behöver ansvariga organisationer och myndigheter samarbeta.

Folkhögskolespåret ska ge ensamkommande ungdomar en snabbare väg mot vidare studier eller arbete. Syftet är att möjliggöra för landets folkhögskolor att erbjuda boende- och studieformer för ensamkommande ungdomar. Folkhögskolespåret omfattar främst ungdomar i gymnasieålder och med permanent uppehållstillstånd(PUT).

I broschyren ”Ett gemensamt ansvar” har Skolverket tillsammans med Länsstyrelserna, Migrationsverket och Socialstyrelsen sammanställt alla åtaganden.

[Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar \(345 kB\)](#)

Elever som är papperslösa

Barn och ungdomar som vistas i landet utan stöd av myndighetsbeslut eller författning kallas ofta för papperslösa. De har rätt till samma utbildning på grundskole- och gymnasienivå som de som är bosatta i landet. De har även samma rättigheter som andra elever, till exempel när det gäller skolskjuts, elevresor, insatser från elevhälsan, extra anpassningar och särskilt stöd, studiehandledning på modersmålet och modersmålsundervisning. Däremot har de inte rätt till förskola, fritidshem, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller svenska för invandrare.

Skolpersonal har inte skyldighet att underrätta polisen om att det finns en papperslös elev i verksamheten. Därför är det viktigt att tydliggöra för dessa barn och deras vårdnadshavare hur skolan arbetar för att göra utbildningen så trygg som möjligt.

[Barn och unga som är papperslösa](#)

Så lyckas eleven i skolan

Forskningen visar att faktorer inne i klassrummet har störst påverkan på undervisningen. Det handlar om ett tillåtande arbetsklimat, kollegialt lärande, formativ bedömning, pedagogiskt ledarskap och inkludering. Språk- och kunskapsutvecklingen hos elever med annat modersmål än svenska gynnas av att ansvariga lärare har specialistkompetens i hur andraspråksinläring går till. Det har också visat sig framgångsrikt när alla lärare på skolan har grundläggande kunskaper om ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Alla elever lyckas även bättre i skolan om de har höga förväntningar på sig. Det är viktigt att alla delar samspelar för att gynna eleven. Ett systematiskt kvalitetsarbete i skolan är en förutsättning för goda resultat.

[Filmer om nyanlända elevers lärande](#)

Inspiration

Skolverket har tillsammans med SKL och tolv kommuner genomfört ett projekt för ett bättre mottagande av nyanlända elever. Skolorna delar gärna med sig av sina erfarenheter och via SKL hittar du kontaktinformation.

[Erfarna kommuners mottagande av nyanlända elever \(SKL\)](#)

Lämna synpunkter på förslag på kunskapskrav i läsförståelse i årskurs 1

Skolverket 2015-11-09

Nu får lärare, rektorer och annan skolpersonal möjlighet att lämna synpunkter på Skolverkets förslag på kunskapskrav i läsförståelse. Kunskapskravet tas fram inom ramen för ämnena svenska och svenska som andraspråk.

Vi har fått i uppdrag av regeringen att ta fram förslag på kunskapskrav i läsförståelse i årskurs 1 inom ramen för ämnena svenska och svenska som andraspråk. Förslaget på kunskapskrav har tagits fram i samklang med det kommande obligatoriska bedömningsstödet i läs- och skrivutveckling i årskurs 1-3.

Nu finns möjlighet att lämna synpunkter på förslaget via en enkät. Avsikten med enkäten är att få en uppfattning om förslaget ger stöd för lärare att bedöma, följa upp och utvärdera elevernas kunskaper. Ta chansen att vara med och påverka genom att fylla i enkäten.

Vi vill att du lämnar dina synpunkter senast den 30 november 2015.

[Läs kunskapskravet och lämna dina synpunkter](#)

Sök bidrag för att rusta upp era skollokaler

Nu är det möjligt att söka bidrag från Boverket för att rusta upp skollokaler. Bidrag kan utgå med högst 25 procent av totalkostnaden för de bidragsberättigade åtgärderna. Bidrag lämnas inte för åtgärder som totalt kostar mindre än 100 000 kronor. Under år 2015 har Boverket cirka 13,5 miljoner kronor att fördela.

Bidraget lämnas för skollokaler i vilka en huvudman inom skolväsendet bedriver utbildning i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Detta innebär att lokalerna ska ägas eller disponeras av en huvudman för utbildning inom skolväsendet enligt skollagen (2010:800).

[Läs mer och ansök på Boverkets webbplats](#)

Allmänna råd om utbildning för nyanlända elever ute på remiss. Skolverket 2015-11-04

Från och med den 1 januari 2016 kommer vissa bestämmelser om utbildning för nyanlända elever i skollag och förordningar att ändras, det har riksdagen beslutat. Därför har Skolverket arbetat fram förslag till nya allmänna råd.

Vi är medvetna om att många kommuner och skolor idag arbetar hårt med stora utmaningar för att kunna ta emot många nyanlända elever och se till att de får utbildning inom en rimlig tid.

Förslag till nya allmänna råd

De allmänna råden är tänkta att fungera som ett stöd i arbetet med nyanlända elever och för att hjälpa kommuner och skolor att leva upp till de krav bestämmelserna i lag och förordningar ställer. För att göra det lättare för skolor och kommuner att börja planera inför de kommande förändringarna har vi valt att publicera förslaget till allmänna råd nu fastän dessa ännu inte är beslutade.

Observera att förslaget kan komma att ändras efter remissförfarandet. Skolverket planerar att besluta de allmänna råden i slutet av januari 2016.

Bristande städning och ventilation i många skolor Folkhälsomyndigheten 2015-11-04

Många skolor uppfyller inte miljöbalkens krav på städning och ventilation. Speciellt finns brister i egenkontrollen. Regelbunden tillsyn av skolorna är därför viktig. Det framgår av en ny rapport från Folkhälsomyndigheten.

Syftet med projektet var att miljöbalkens krav på inomhusmiljön i skolorna skulle uppfyllas och ge en förbättrad inomhusmiljö.

Var femte grund- eller gymnasieskola är för dåligt städad. Och på många skolor är luften så undermålig att den kan påverka elevernas hälsa negativt.

Det konstaterar Folkhälsomyndigheten efter att kommunernas miljökontor inspekterat 2 728 skolor, motsvarande drygt 40 procent av landets skolor.

Det visade sig att cirka 20 procent av de granskade skolorna har för dålig städning. Och på 400 av dem, motsvarande 15 procent, är luften så dålig att den kan vara dålig för elevernas hälsa.

Projektresultaten som nu sammanställts visar att den allmänna luftkvaliteten i flertalet av skolorna som inspekterats är relativt bra, men att 15 procent av skolorna har en luftkvalitet som kan påverka elevernas hälsa negativt. Även städningen kan förbättras på många skolor. Resultaten visar också att det finns brister i skolornas arbete med egenkontroll enligt miljöbalken. Egenkontrollen är central för att upptäcka och förebygga problem med inomhusmiljön i skolorna. Det är därför viktigt med fortsatt regelbunden tillsyn av skolorna och att kunskapen om hur inomhusmiljön påverkar hälsan höjs i skolorna.

Barn och ungdomar tillbringar en stor del av dagen i skolan och det är därför viktigt att inomhusmiljön i skolan är bra. Brister i inomhusmiljön påverkar alla men speciellt dem med överkänslighet. Brister i städningen kan till exempel göra att allergiska barn får symtom som gör att de har högre frånvaro än andra barn och måste ta mer medicin mot sin allergi. Många barn med överkänslighet skulle klara sin vistelse i skolan bättre om inomhusmiljön uppfyllde de regler som finns.

Projektet omfattade grundskolor och gymnasieskolor. 207 kommuner har inspekterat och rapporterat in resultat från totalt 2 728 skolor vilket motsvarar drygt 40 procent av landets skolor.

[Om projektet inomhusmiljön i skolan](#)

Forskning

Kommuner hindrar rektorers utvecklingsarbete Skolvärlden 2015-11-04

Rektorer förväntas utveckla skolan, men kraven uppifrån på snabba resultat hindrar långsiktigt utvecklingsarbete, enligt en ny avhandling vid Göteborgs universitet.

– En bärande idé i både forskning och debatt är att rektorn är en nyckelperson för skolutveckling. Fokus läggs på rektorers handlingar och vad rektorer kan göra för att lyckas med sitt utvecklingsuppdrag, men det ger en förenklad bild, säger Jaana Nehez, doktorand i pedagogiskt arbete, i ett pressmeddelande.

I avhandlingen undersöker hon vad som blir ”meningsfullt och möjligt” för tio gymnasierektorer att göra inom ramen för ett gemensamt utvecklingsarbete. Hon observerar att rektorerna av flera skäl i slutändan gör något annat än vad de hade planerat från början. Bland skälen nämns vaga idéer om vad som skulle förändras, resursbrist och krav på snabba förändringar från förvaltningen.

I takt med att utvecklingsarbetet inte går att driva framåt på det sätt som var tänkt börjar rektorerna istället lägga mer kraft på att ge sken av att utvecklingsarbetet är en framgång, än på saker som faktiskt skulle kunna uppnå den önskade förändringen.

– För att rektorer ska kunna verka för utveckling krävs förändringar i de förutsättningar som formar rektorers utvecklingsarbete. Kraven från politiker och från förvaltning på snabba resultat formar en praktik som hindrar det planerade utvecklingsarbetet, säger Jaana Nehez.

Jaana Nehez lägger fram sin avhandling Rektorerers praktiker i möte med utvecklingsarbete: Möjligheter och hinder för planerad förändring vid Göteborgs universitet fredagen den 6 november.

Läs hela avhandlingen här (pdf)

Ta till vara mångfalden i förskolan TV. UR Samtiden - Förskolesummit 2015

Pirjo Lahdenperä, finlandssvensk professor i pedagogik, utgår mycket från sig själv när hon pratar om vad som är svenskhet, finskhet och vem som är annorlunda och vem som är som alla andra. Hon uppmanar förskolepedagoger att fundera över hur de arbetar med det interkulturella och mångkulturella. Inspelat på Stockholms universitet den 12 juni 2015. Arrangörer: Stockholms stad och Stockholms universitet. Se och lyssna En konferens för och om förskolan, med föreläsningar om olika pedagogiska inriktningar och om hur digitala hjälpmedel kan användas i verksamheten. Inspelat på Stockholms universitet den 11 och 12 juni 2015

Pekplattor extra bra för flerspråkiga förskolebarn Forskning.se 2015-11-09

Flerspråkiga förskolebarn är extra hjälpta av pekplattor. Med hjälp av dem kan de få höra böcker på sitt andra modersmål, använda pedagogiska appar och kommunicera med barn på andra förskolor via t ex Skype – en insats som är viktig inte minst för de barn som talar ett minoritetsspråk. Det visar en ny licentiatavhandling från Uppsala universitet.

– Min studie visar att ett aktivt arbete med pekplattor inom förskolan är bra för kommunikationen för alla barn, särskilt de yngre som inte har lärt sig att tala och läsa. För barn som inte har svenska som modersmål kan plattorna vara extra viktiga, eftersom de har svårt att få hjälp av svenskspråkig personal, säger Petra Petersen, forskare vid Uppsala universitet.

Det finns fem minoritetsspråk i Sverige, och i 74 kommuner har barn rätt att få gå i förskolan på sitt modersmål om det är antingen finska, samiska eller meänkieli. I arbetet i sin avhandling *Appar och agency – Barns interaktion med pekplattor i förskolan*, har Petra Petersen följt förskolegrupper med barn mellan ett och sex år, där de flesta var svenskspråkiga, men stor del av barnen var tvåspråkiga och talade både svenska och finska. Läs mer

Övrigt

HBTQ normer och makt – nytt material Jämställt 2015-11-11

Vi på Jämställt har tillsammans med Forum för levande historia tagit fram ett metodmaterial för högstadiet om HBTQ, normer och makt! Materialet är webbaserat och handlar om dina och mina rättigheter, och våra möjligheter att vara de vi vill vara. Historien är fylld av människor som stått upp mot normer och lagar som begränsat. Här möter du några av de personer som kämpat för respekt och alla människors lika värde och rättigheter. Vi är väldigt stolta över detta material och hoppas att ni kommer att få mycket användning av det ute i skolorna! [Här är materialet!](#)

Ett delat land – framtidens skugga i Sverige

Vi är ju världens mest jämlika land, öppna, toleranta – du kan själv fylla i resten av de vackra ord som politiker och högtidstalare brukar använda. Men det här är också en talande bild av vad Sverige är:

”Vi lever i ett samhälle med osynliga hinder, mentala och sociala som är starkare än några murar av betong och taggtråd. Gränserna är till synes omöjliga att passera”.

Ytterligare citat ur texten: ”Mina invandrarkamrater i Kisa är integrerade och har arbete. Men många av kamraterna i Gottsunda blev kvar i utanförskap, säger Reza. Jag är ett praktexempel på hur viktigt det är var man bor”.

Läs gärna hela den här texten av Peter Kadhammar på Aftonbladet. Den stämmer till eftertanke.

<http://bloggar.aftonbladet.se/endelavoss/chapter/i-framtidens-skugga/>.

Skolans arbete mot droger är verkningslöst Skolvärlden 2015-11-11

Inget av de manualbaserade programmen för skolan fungerar drogförebyggande, slår SBU fast i en ny rapport. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har granskat de program som används för att förebygga missbruk av alkohol, droger och spel hos barn och unga, i och utanför skolan. Inga insatser har lyckats skjuta upp alkohol- eller cannabisdebuten hos unga, enligt SBU:s rapport. Vissa av de insatser som inkluderar flera parter, och inte bara skolan, uppnår små resultat.

– Effekten av de program som finns är antingen väldigt liten eller ingen alls, säger professor Kent Nilsson, ordförande för projektet, till TT. Han påpekar också att det finns ekonomiska intressen som vill bevara de program som används idag.

– Vi ska vara medvetna om att det här är en industri, att det finns företag som tjänar väldigt mycket pengar på det här. Men man måste våga fasa ut ineffektiva metoder, även om det finns ett motstånd, säger Kent Nilsson

Modellen fick frånvaron i klassen att minska Skolvärlden 2015-11-09

I Salems kommun har en modell för att hjälpa elever med långvarig skolfrånvaro visat sig fungera bra. För att stötta eleverna är kartläggning, individuella mål, utvärdering och samverkan viktigt.

Modellen, som kallas Nytorpsmodellen, är utvecklad av Anna Borg, skolsamordnare vid Karolinska institutet och tidigare lärare och rektor. Målet med modellen, som har prövats i en grundskola i Salems kommun mellan 2013 och 2014 och vid en mobil enhet redan 2009, är att skapa ett stöd för elever med långvarig frånvaro genom att kartlägga samt försöka förstå vad som motiverar eleverna att lyckas nå sina mål.

– Ett viktigt syfte med modellen är att få fram elevens personliga mål med skolan och livet men också att använda kraften i elevens nätverk för att nå dit. När vi samarbetar med eleven i centrum har vi bra förutsättningar att öka närvaron och höja betygen, säger Anna Borg. Utgångspunkten i modellen är att göra en kartläggning och använda olika tekniker som syftar till att skapa tydlighet, måluppfyllelse, motivation och ett bra bemötande.

Läs mera på: <http://skolvarlden.se/artiklar/modellen-fick-franvaron-i-klassen-att-minska>

Nyanlända lärare resurs i klassrummet Skolvärlden 2015-11-19

I Landskrona får nyanlända lärare göra språkpraktik på kommunens skolor. Syftet är att de ska förbättra sin svenska samtidigt som de får en inblick i den svenska skolan.

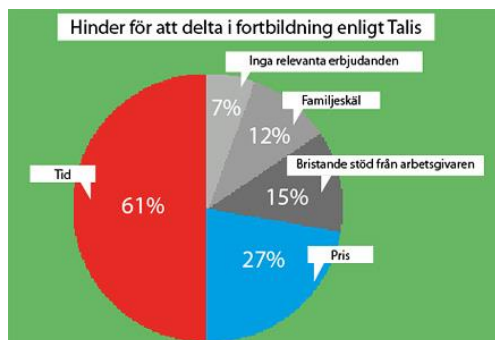
Det är genom ett etableringsprojekt vid Arbetsförmedlingen som 14 nyanlända lärare nu gör praktik på ett antal skolor i Landskrona. Under tre månader ska de vara på plats i klassrummen för att få en inblick i hur den svenska skolan fungerar samtidigt som de förbättrar sina kunskaper i svenska.

Praktikanterna kan också stötta skolans tvåspråkiga elever i arabiska.

– Jag tycker att lärarna bidrar mycket med studiehandledning. Barnen som går i klassen kan få den extra stötningen i modersmål, säger skolans rektor Anders Westerlund. Arbetsförmedlingen, som står bakom projektet, planerar att redan i början av nästa år sätta ihop en ny grupp med lärarpraktikanter.

Kraven på utbildning stressar skolledarna Chef & Ledarskap 2015-11-05

Få skolledare känner att de hinner med sin kompetensutveckling, visar flera undersökningar. Trots det finns förslag om ytterligare obligatorisk fortbildning.

"Rektor använder kompetensutveckling som en hävstång i skolans förbättringsarbete." Så lyder en av de framgångsfaktorer som Skolinspektionen listar i en rapport om skolans ledarskap. Troligen avses kompetensutveckling för all personal. Men hur ser möjligheterna till professionell utveckling för skolledarna själva ut egentligen? Vilken typ av fortbildning bör man satsa på? Och hur mycket kan man förvänta sig att hinna med?

– Enligt statistiken anställs en skolledare vid 44–45 års ålder och har alltså 20 år till pensionen. Efter rektorsprogrammet, som tar tre år, är vissa lite utbildningströtta. De flesta kan avsätta ett par dagar per läsår till eget lärande – mer än så räcker inte arbetstiden till, säger Mats Ekholm, professor emeritus på Karlstad universitet, som varit med och utvecklat den svenska skolledarutbildningen under flera decennier.

I OECD:s senaste Talis-studie (The teaching and learning international survey) fick rektorer från olika länder svara på vilken typ av kompetensutveckling de deltagit i de senaste tolv månaderna och hur många dagar den pågick. De svenska rektorerna lade sju dagar på att vara med i professionella nätverk, mentorsprogram och forskning, åtta dagar på kurser, konferenser och studiebesök och sju dagar för andra typer av aktiviteter. Alltså 22 heldagar på ett år (genomsnittet i alla länder: 43).

Totalt angav 96 procent av de tillfrågade svenska rektorerna att de deltagit i någon typ av kompetensutveckling de senaste tolv månaderna, vilket är fler än genomsnittet.

Men tid är ett vanligt hinder mot att delta i kompetensutveckling enligt Talis. Sex av tio tillfrågade svenska skolledare uppger att de avstått från fortbildning för att det krockat med arbetsschemat. Även kostnaden och brist på stöd från arbetsgivaren anges som hinder.

Den här bilden bekräftas ytterligare av en undersökning som Lärarförbundet Skolledare presenterade förra året. När medlemmarna fick frågan om de hinner med den kompetensutveckling de själva behöver svarade bara 9 procent "ja".

Många hindras alltså från att fortbilda sig för att de inte hinner, och en majoritet känner sig pressade när de väl går en utbildning. Inte särskilt förvånande i ett yrke där tidsbrist är ett ständigt problem. Men anmärkningsvärt, eftersom det statliga rektorsprogrammet är obligatoriskt. I Rektorn och styrkedjan (SOU 2015:22), som kom i våras, föreslås en ny obligatorisk fördjupningsutbildning som ska påbörjas "snarast möjligt efter att det gått tre år sedan rektor avslutat rektorsprogrammet". Detta har fått kritik från facket.

Magnus Erlandsson, lektor vid institutionen för skolutveckling och ledarskap på Malmö högskola, är kritisk till rektorsprogrammet av flera skäl, bland annat att det är just obligatoriskt:

– Det är ett omyndigförklarande av skolledarna. Budskapet är: ”Om vi inte tvingar er så kommer ni inte att gå någon fortbildning alls”.

Han menar att utbildningen är alltför likriktad och saknar ett kritiskt förhållningssätt.

– Jan Björklunds rektorsprogram är väldigt standardiserat. Alla skolledare i landet får samma utbildning oavsett vilka utmaningar de har på sina respektive skolor.

Enligt Magnus Erlandsson lär rektorsprogrammet ut hur man underkastar sig styrdokumentens krav och förväntningar, i stället för att problematisera dem.

Därför fyller annan fortbildning en viktig funktion, menar han. Tillsammans med en kollega från Malmö högskola har Magnus Erlandsson bland annat bildat nätverket ”Skolledarskap på vetenskaplig grund” med deltagare från olika skånska kommuner.

– Man märker vilket stort behov skolledarna har av att utbyta erfarenheter med varandra. Det är närmast terapeutiskt. Många är helt ensamma i sin situation hemma på arbetsplatsen.

Ett uppskattat inslag i de fortbildningar som Malmö högskola anordnar är så kallade ”kritiska vänner”, en jobbskuggning där fyra–fem skolledare från olika kommuner följer varandra under en arbetsdag.

– Att verkligen åka iväg och se hur en skollarkompis funkar i sin vardag ger mycket mer än att bara presentera olika arbetssätt för varandra. Men det behövs en utomstående som tar initiativet, få skolledare riggar sådana möten själva.

Professor emeritus Mats Ekholm tycker också att man ska satsa på lokala ”aktioner” som ett komplement till rektorsprogrammet. Han har själv sett hur yrket förändrats över tid och vilka nya kompetenser som krävs.

– Förr var rektorn en ordningsman med ansvar för till exempel tjänstefördelning och schemaläggning. I dag handlar det om att kunna bedöma kvalitet och att bevaka så att barn och ungdomar får den utbildning de har rätt till. Det har gjort jobbet både rikare och intressantare, men också svårare.

Elevhälsan agerar räddningstjänst Specialpedagogik 2015-11-11

Elevhälsan, och framför allt skolpsykologer, arbetar för lite förebyggande.

Bild: Thomas Fröhling.

Tänk dig en brygga. De vuxna är fullt upptagna med att dra upp barn som håller på att drunkna. De åtgärdar ett problem. För att förebygga problemet skulle de ha gett alla barn

flytvästar. För att förhindra att problemet uppstår borde de ha lärt barnen att simma. Det hade varit ett hälsofrämjande arbete.

Anna Blom, projektledare på Skolinspektionen, använder bryggbilden för att illustrera elevhälsans tre faser: hälsofrämjande, förebyggande och åtgärdande arbete.

– Elevhälsoteamen ägnar sig i hög grad åt åtgärdande arbete. De kommer in när det redan har uppstått svårigheter, summerar hon Skolinspektionens granskning av elevhälsans arbete i årskurs 6–9 på 25 grundskolor.

Skolpsykologen är den yrkesperson inom elevhälsan som har minst schemalagd arbetstid, enligt granskningen. Hälften av skolorna anlitar psykolog endast ”vid behov”. Detta leder, enligt Anna Blom, till att psykologen sällan deltar i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet.

– Då missar man en viktig pusselbit, det vill säga psykologens synvinkel på vilka problem som finns på skolan, säger hon.

Enligt Anna Blom är uttrycket ”vid behov” problematiskt. Det finns ingen angivelse i skollagen om i vilken utsträckning skolan måste ha tillgång till elevhälsans yrkesgrupper.

– Vi måste helt enkelt ställa bättre frågor när vi besöker skolor. Hur bedömer de elevernas behov? Och vilken tillgång till skolpsykolog ska Skolinspektionen bedöma vara okej? Detta kommer vi att utreda.

En annan otydlighet i skollagen gäller specialpedagoger. I dag räcker det att någon i elevhälsan har ”sådan kompetens”. Lärarförbundet vill att det ska framgå att personen ska vara specialpedagog. Anna Blom håller med:

– Det är inte alltid tydligt vem som har denna kompetens.

Raster ska vara både roliga och trygga. Det är de på Mälarhöjdens skola. Tack vare Lasse Berglund. Från Pedagog Stockholm

Under det år som Lasse Berglunds rastverksamhet varit igång har rapporteringen om bråk och mobbning på skolan minskat med mer än mer än 75 procent. Det berättar skolans rektor Anne-Marie Julin, som är lyrisk över hans insatser.

– Mälarhöjdens skola är med sina 1 200 elever Stockholms största grundskola. Det gäller verkligen för oss att skapa en personlig trivsamtillvaro på skolan. Med sitt engagemang, sin kreativitet och entusiasm har Lasse skapat en skolgård som välkomnar och inspirerar alla elever från förskoleklass till niondeklassare, säger hon.

På skolgården har han sett till att det finns alltifrån pingisbord, rockringar och jätteschack till läshörna med mjuka kuddar, biljard och ett gammalt fotbollsspel för eleverna att roa sig med. Varje rast ringlar en kö av elever som väntar på att få framföra sin favoritlåt på karaokemaskinen. Den kanske både dyraste och mest populära investeringen. Mycket är annars framplockat ur skolans förråd och källare eller inhandlat för symboliska summor på myrorna.

Innan Lasse Berglund startade rastverksamheten arbetade han som fritidspedagog i fritidshemmet på skolan. Det var han själv som kom med förslaget om rastverksamheten.

– Jag vet hur en rast ska vara, förklarar han.

[Läs hela artikeln i LÄRA Stockholm](#)

Nu kan dina elever bli energihjältar! Svensk energi hemsidan 2015

Nu finns det fina och goda möjligheter för dina elever i åk 7-9 att på ett enkelt och roligt sätt ta till sig kunskap om energi i allmänhet och el i synnerhet. Här kommer två verktyg - den ena i mobilen och den andra i datorn - som gör det kul och spännande för ungdomar att få en känsla för elektricitet. Mobilspelet Drivkraft utmanar såväl klurighet som planeringsförmåga och energikunskaper. Det är ett pusselspel där man får testa att bygga upp elnät som binder ihop punkter som producerar el med punkter som behöver elen för att få liv, och på det sättet hjälpa till att tända upp Sverige - landskap för landskap. Lättare än så här blir det aldrig att känna sig som en riktig energihjälte. Spelet finns för iPhone och Android. (mer information och en introduktionsfilm finns på svenskenergi.se/drivkraft)

Det är aldrig fel på barnen!

Hjärnan sätter villkor för pedagogiken. Motivation är den viktigaste faktorn för inläring. Hjärnforskaren Martin Ingvar föreläser om att skolan är uppbyggd efter antagandet att alla som kommer till skolan är motiverade att lära. Han menar att dålig kunskap om hjärnans motivationssystem leder till en segregerad skola där de motiverade eleverna drar ifrån och de mindre motiverade får det riktigt kämpigt. Elever måste få med sig verktyg från början för att få chans att känna sig lyckade. Inspelat i Uppsala Konsert & Kongress den 16 september 2015. Arrangör: Specialpedagogiska skolmyndigheten. [S e och Lyssna](#)

KARLSTADS KOMMUN

Karlstads kommun, barn- och ungdomsförvaltningen, 651 84 Karlstad
Tel: 054-29 50 00. E-post: barnochungdomsforvaltningen@karlstad.se